

Home>Gerechtelijke procedures>Civiele zaken>In welk land is de rechtbank bevoegd?

Kuras valsts tiesai ir piekrišana?

Letland

1 Vai man prasība ir jāceļ vispārējā tiesā vai specializētajā tiesā (piemēram, darba strīdu tiesā)?

Civilprocesa likums garantē katras fiziskas un juridiskas personas tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Pēc vispārēja noteikuma visi civiltiesiskie strīdi ir pakļauti tiesai un izskatāmi prasības tiesvedības kārtībā. Vienīgi izņēmuma kārtā un tikai likums var noteikt civiltiesiskajiem strīdiem citādu, ārpus tiesas izskatīšanas kārtību. Tiesa izskata arī fizisko un juridisko personu pieteikumus, kuriem nav civiltiesiska strīda rakstura, ja tas noteikts likumā. Taču jebkurā gadījumā jautājumu par strīda pakļautību izšķir tiesa vai tiesnesis. Ja tiesa vai tiesnesis atzīst, ka strīds nav pakļauts tiesai, lēmumā tiek norādīta iestāde, kuras kompetencē ietilpst šī strīda izšķiršana.

Vienlaikus pastāv atsevišķi piekrišanas izņēmumi, nosakot kuras instances tiesā lieta izskatāma kā pirmās instances tiesā.

Latvijā no 2021.gada 31.marta darbojas specializētā Ekonomisko lietu tiesa atsevišķu civillietu un krimināllietu kategoriju izskatīšanai.

2 Ja lieta ir piekrišana vispārējai tiesai (t.i. par lietu izskatīšanu atbild šādas tiesas), kā lai noskaidroju, konkrēti kurā tiesā man ir jāiesniedz prasības pieteikums?

Rajona (pilsētas) tiesa izskata civillietas kā pirmās instances tiesa. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa izskata lietas, kuru materiālos ir iekļauts valsts noslēpuma objekts, un lietas par patenttiesību, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju, dizainparaugu, preču zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību. Rajona (pilsētas) tiesas zemesgrāmatu nodaļa izskata pieteikumus par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, kā arī pieteikumus par izsoles aktu apstiprināšanu, izņemot to apstiprināšanu maksātnespējas procesa lietās.

2.1 Vai pastāv atšķirība starp zemākām un augstākām vispārējām tiesām (piemēram, rajona tiesas kā zemākās tiesas un apgabala tiesas kā augstākās tiesas), un, ja, jā, tad kura ir kompetenta manā gadījumā?

Lietā nav izskatāma pēc būtības augstākā tiesu instancē, iekams tā nav izskatīta zemākā tiesu instancē. Pirmā instance civillietām atbilstoši to piekrišanai ir rajona (pilsētas) tiesa un apgabaltiesa. Piekrišana civilprocesā nozīmē tiesai pakļauto civillietu sadalījumu starp pirmās instances tiesām to izskatīšanai pēc būtības, ievērojot sugas jeb priekšmetisko piekrišanu, kā arī teritoriālo piekrišanu.

2.2 Teritoriālā piekrišana (vai par manu lietu ir atbildīga A pilsētas vai B pilsētas tiesa?)

Civillietu kompetences sadalījumu starp dažāda līmeņa pirmās instances tiesu iestādēm sauc par sugas jeb priekšmetisko piekrišanu, jo šīm tiesām piekrišanas civillietas nošķir atkarībā no lietas sugas (šķiras) vai šo lietu prasības priekšmeta (rakstura). Taču arī šajos gadījumos jāskatās pēc teritoriālās piekrišanas starp viena līmeņa tiesu iestādēm.

2.2.1 Teritoriālās piekrišanas pamatnoteikums.

Vispārīgā teritoriālās piekrišanas kārtība nosaka, ka prasību pret fizisko personu ceļ tiesā pēc tās deklarētās dzīvesvietas (Civilprocesa likuma 26.pants).

Prasību pret juridisko personu ceļ tiesā pēc tās juridiskās adreses. Tas nozīmē, ka prasība ceļama pirmās instances tiesā, ievērojot sugas jeb priekšmetisko piekrišanu, kā arī ievērojot teritoriālās piekrišanas noteikumus.

2.2.2 Šī pamatnoteikuma izņēmumi.

Civilprocesa likums paredz arī izņēmuma gadījumus no civillietu teritoriālās piekrišanas, dodot prasītājam izvēles iespējas - celt prasību pēc vispārējās teritoriālās piekrišanas noteikumiem, t.i. griezties tiesā pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas vai juridiskās adreses, vai arī iesniegt prasību citā tā pašā līmeņa pirmās instances tiesā, kura kā alternatīva tiesa norādīta likumā.

2.2.2.1 Kādos gadījumos varu izvēlēties starp tiesu pēc atbildētāja dzīvesvietas (atbilstoši pamatnoteikumiem) un citu tiesu?

Prasība pret atbildētāju, ja atbildētājam nav deklarētās dzīves vietas, ceļama pēc viņa dzīvesvietas,

Savukārt, ja atbildētāja dzīvesvieta nav zināma, vai atbildētājam nav pastāvīgas dzīvesvietas Latvijā, prasība ceļama pēc viņa nekustamā īpašuma atrašanās vietas vai pēc viņa pēdējās zināmās dzīvesvietas.

Atsevišķos, likumā noteiktos gadījumos, prasītājam ir noteiktas izvēles tiesības prasību iesniegt tiesā pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas vai juridiskās adreses, vai citā tiesā.

2.2.2.2 Kādos gadījumos man prasība ir jāceļ citā tiesā nevis pēc atbildētāja dzīves vietas (atbilstoši pamatnoteikumiem)?

Piekrišana pēc prasītāja izvēles noteikta Civilprocesa likuma 28.pantā, dodot izsmējošu uzskaitījumu lietu kategorijām un alternatīvai tiesai, kurā ceļama prasība:

prasību, kas radusies sakarā ar juridiskās personas filiāles vai pārstāvniecības darbību, var celt tiesā arī pēc filiāles vai pārstāvniecības juridiskās adreses;

prasību par uzturēdzenību piedziņu bērnam vai vecākam vai paternitātes noteikšanu prasītājs var celt arī pēc savas deklarētās dzīvesvietas;

prasību, kas izriet no personiskiem aizskārumiem (Civillikuma 1635., 2347.—2353.pants), prasītājs var celt arī pēc savas deklarētās dzīvesvietas vai pēc aizskāruma nodarīšanas vietas;

prasību par fiziskās vai juridiskās personas mantai nodarītajiem zaudējumiem var celt arī pēc to nodarīšanas vietas;

prasību par mantas atdošanu vai tās vērtības atlīdzināšanu prasītājs var celt arī pēc savas deklarētās dzīvesvietas;

jūras prasību var celt arī pēc atbildētāja kuģa aresta vietas;

prasību pret vairākiem atbildētājiem, kuri dzīvo vai atrodas dažādās vietās, var celt pēc viena atbildētāja deklarētās dzīvesvietas vai juridiskās adreses;

prasību par laulības šķiršanu vai laulības neesamību var celt tiesā pēc prasītāja izvēles vai deklarētās dzīvesvietas, bet ja tādas nav, - pēc prasītāja dzīvesvietas, ja:

pie prasītāja ir nepilngadīgi bērni;

laulība šķirama ar personu, kas izcieš sodu brīvības atņemšanas vietā;

laulība šķirama ar personu, kurai nav deklarētās dzīvesvietas un kuras dzīvesvieta nav zināma vai kura dzīvo ārzemēs;

prasību, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, prasītājs var celt arī pēc savas deklarētās dzīvesvietas vai darbavietas.

Savukārt, ja prasītājam iepriekš minētajos gadījumos nav deklarētās dzīvesvietas, viņš prasību var celt pēc savas dzīvesvietas.

Civillietu izņēmuma piekrišana nosaka izņēmumu ne tikai no vispārējās teritoriālās civillietu piekrišanas, bet arī no visiem pārējiem teritoriālās piekrišanas veidiem. Piekrišanas gadījumu uzskaitījums prasības tiesvedības lietās:

prasība par īpašuma tiesībām un par jebkuru citu lietu tiesību uz nekustamo īpašumu vai tā piederumiem, kā arī prasība par minēto tiesību ierakstīšanu zemesgrāmatā vai par šo tiesību dzēšanu un par mantas izslēgšanu no aprakstes akta ceļama pēc mantas atrašanās vietas; kreditora prasības pret mantojuma masu, kad nav zināmi mantojuma tiesībās apstiprinātie vai mantojumu pieņēmušie mantinieki, piekrt tiesai pēc mantojuma atstājēja deklarētās dzīvesvietas vai dzīvesvietas, bet, ja viņa deklarētā dzīvesvieta vai dzīvesvieta nav bijusi Latvijā vai ja tā nav zināma, — tiesai pēc mantojamās mantas vai tās daļu atrašanās vietas.

Izņēmuma piekritība var būt noteikta arī citos likumos.

Turpmāk minētie noteikumi attiecināmi arī uz sevišķās tiesāšanās kārtības lietām:

pieteikums par adopcijas apstiprināšanu iesniedzams tiesai pēc adoptētāja deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, — pēc adoptētāja dzīvesvietas, bet pieteikums par adopcijas atcelšanu — tiesai pēc viena pieteicēja deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, — pēc pieteicēja dzīvesvietas.

Ārvalstnieka vai ārvalstīs dzīvojošas personas pieteikums par adopcijas apstiprināšanu iesniedzams tiesai pēc adoptējamā deklarētās dzīvesvietas, bet, ja adoptējamais atrodas ārpusģimenes aprūpē, — pēc tās vietas adreses, kur tiek nodrošināta ārpusģimenes aprūpe. (Civilprocesa likuma 259.panta otrā daļa);

Pieteikumu par personas rīcībspējas ierobežošanu garīga rakstura vai citu veselības traucējumu dēļ iesniedz tiesā pēc šīs personas deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, — pēc šīs personas dzīvesvietas; ja persona ievietota ārstniecības iestādē, — pēc ārstniecības iestādes adreses. (Civilprocesa likuma 264.pants);

pieteikums par rīcībspējas ierobežošanu un aizgādības nodibināšanu personai izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, kā arī alkohola vai citu apreibinošo vielu pārmērīgas lietošanas dēļ iesniedzams tiesā pēc šīs personas deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, — pēc tās dzīvesvietas (Civilprocesa likuma 271.pants);

lietas par promesošās vai pazudušās personas mantas aizgādību izskata tiesa pēc promesošās vai pazudušās personas pēdējās dzīvesvietas (Civilprocesa likuma 278.pants);

pieteikums par pazudušās personas izsludināšanu par mirušu iesniedzams tiesai pēc šīs personas pēdējās zināmās dzīvesvietas (Civilprocesa likuma 282.pants);

pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu iesniedz tiesai pēc pieteicēja deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, - pēc dzīvesvietas (Civilprocesa likuma 290.pants);

pieteikums par tādu tiesību dzēšanu, kas saistītas ar nekustamo īpašumu, iesniedzams tiesā pēc šā īpašuma atrašanās vietas, bet par citām tiesībām — pēc pieteicēja — fiziskās personas deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, — pēc dzīvesvietas vai juridiskās personas juridiskās adreses, ja likumā nav noteikts citādi (Civilprocesa likuma 294.panta otrā daļa);

pieteikums par nozaudētā, nozagtā vai iznīcinātā dokumenta anulēšanu un tiesību atjaunošanu iesniedzams tiesai pēc dokumentā norādītās maksāšanas vietas, bet, ja maksāšanas vieta nav zināma, — tiesai pēc parādnieka — fiziskās personas deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, — pēc dzīvesvietas vai juridiskās personas juridiskās adreses; ja arī tā nav zināma, — pēc dokumenta izdošanas vietas (Civilprocesa likuma 299.pants);

pieteikums par nekustamā īpašuma izpirkšanu iesniedzams tiesai pēc izpērkamā nekustamā īpašuma atrašanās vietas (Civilprocesa likuma 336.pants);

tiesiskās aizsardzības procesa lietu tiesa izskata pēc parādnieka juridiskās adreses, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā. (Civilprocesa likuma 341.1pants);

juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu atbilstoši parādnieka, kreditora vai Maksātnespējas likuma 42. panta trešajā daļā noteiktā kreditoru vairākuma pieteikumam tiesa izskata pēc parādnieka juridiskās adreses, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā.

Savukārt, lietu par Padomes regulas Nr. 1346/2000 3.panta 1.punktā noteiktās maksātnespējas procedūras uzsākšanu izskata tiesa pēc parādnieka galveno interešu centra atrašanās vietas, bet šīs regulas 3.panta 2.punktā noteiktās maksātnespējas procedūras uzsākšanas gadījumā — pēc parādnieka uzņēmuma (Padomes regulas Nr. 1346/2000 2.panta "h" punkta izpratnē) atrašanās vietas (Civilprocesa likuma 363.1.pants);

fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu atbilstoši parādnieka pieteikumam tiesa izskata pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, — pēc dzīvesvietas. Lietu par Padomes regulas Nr. 1346/2000 3.panta 1. punktā noteiktās maksātnespējas procedūras uzsākšanu izskata tiesa pēc parādnieka galveno interešu centra atrašanās vietas, bet šīs regulas 3.panta 2. punktā noteiktās maksātnespējas procedūras uzsākšanas gadījumā — pēc parādnieka uzņēmuma (Padomes regulas Nr. 1346/2000 2.panta "h" punkta izpratnē) atrašanās vietas (Civilprocesa likuma 363.22.pants);

kredītiestādes maksātnespējas vai likvidācijas lietu izskata tiesa pēc kredītiestādes juridiskās adreses (Civilprocesa likuma 364.pants);

pieteikumu par streika vai streika pieteikuma atzīšanu par nelikumīgu saskaņā ar Streiku likumā minēto pamatu un noteikto kārtību var iesniegt darba devējs.

Pieteikums par streika vai streika pieteikuma atzīšanu par nelikumīgu iesniedzams tiesai pēc streika norises vietas (Civilprocesa likuma 390.pants);

pieteikumu par lokauta vai lokauta pieteikuma atzīšanu par nelikumīgu saskaņā ar Darba strīdu likumā minēto pamatu un noteikto kārtību var iesniegt darbinieku pārstāvji. Pieteikums par lokauta vai lokauta pieteikuma atzīšanu par nelikumīgu iesniedzams tiesai pēc lokauta norises vietas (Civilprocesa likuma 394.1pants).

Bezstrīdus kārtībā izskatāmajām saistību izpildes lietām:

par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā, pieteikums iesniedzams rajona (pilsētas) tiesai pēc nekustamā īpašuma atrašanās vietas (Civilprocesa likuma 395.pants);

pieteikumi par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu naudas maksājumu saistībās, kustamās mantas atdošanas saistībās vai saistībās pēc līgumiem, kas nodrošinātas ar komercķīli, iesniedzami rajona (pilsētas) tiesas zemesgrāmatu nodaļai pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, — pēc dzīvesvietas. (Civilprocesa likuma 403.pants pirmā daļa);

pieteikumi par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pēc nekustamā īpašuma ieķīlājuma aktiem un pēc saistībām atstāt vai atdot nomāto vai īrēto nekustamo īpašumu iesniedzami rajona (pilsētas) tiesas zemesgrāmatu nodaļai pēc nekustamā īpašuma atrašanās vietas. Ja saistība nodrošināta ar vairākiem nekustamiem īpašumiem un pieteikumi piekrīt dažādu rajona (pilsētas) tiesu zemesgrāmatu nodaļu izskatīšanai, pieteikumu izskata rajona (pilsētas) tiesa zemesgrāmatu nodaļā pēc pieteicēja izvēles — pēc viena nekustamā īpašuma atrašanās vietas. (Civilprocesa likuma 403.pants otrā daļa);

pieteikumi par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pēc kuģa hipotēkas obligācijas iesniedzami rajona (pilsētas) tiesas zemesgrāmatu nodaļai pēc hipotēkas reģistrācijas vietas. (Civilprocesa likuma 403.pants trešā daļa).

Saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā lietām:

Pieteikums par saistības piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā iesniedzams rajona (pilsētas) tiesas zemesgrāmatu nodaļai pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, — pēc dzīvesvietas vai juridiskās adreses. (Civilprocesa likuma 406.2pants).

2.2.2.3 Vai tiesas procesa dalībnieki var vienoties par kompetento tiesu, kas citādi nebūtu kompetenta šajā procesā?

Jā, šāda iespēja pastāv, jo Latvijas nacionālie tiesību akti paredz līgumisko piekritību, piešķirot pusēm tiesības vienojoties noteikt savu lietu teritoriālo piekritību. Slēdzot līgumu, tā slēdzēji var noteikt to pirmās instances tiesu, kurā izšķirami strīdi, kas viņiem varētu celties par šo līgumu vai tā izpildīšanu.

Taču puses nevar grozīt lietu priekšmetisko (sugas) piekritību (Civilprocesa likuma 25.pants), proti, civillietu sadalījumu starp pirmās instances dažādu posmu tiesām, kā arī nevar grozīt izņēmuma piekritību (Civilprocesa likuma 29.pants). Līgumiskajam piekritības veidam ir noteikti divi ierobežojumi:

šo piekritības veidu var izmantot tikai līgumstrīdos;

vienošanās par teritoriālās piekritības maiņu pusēm jāpanāk jau līguma slēgšanas laikā un jānorāda tā konkrētā pirmās instances tiesā, kas izskatīs pušu strīdu.

3 Ja kompetenta ir kāda speciāla tiesa, kā var noteikt, tieši pie kuras tiesas būtu jāvērsas?

Saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem Latvijā pastāv vispārējās jurisdikcijas tiesas, kas skata gan civillietas, gan krimināllietas. Specializētas tiesas, piemēram, ģimenes tiesas vai specializētie tiesneši noteiktos tiesību jautājumos, kā tas ir citās valstīs, Latvijā nepastāv.

Kā jau iepriekš norādīts, civillietu pēc būtības izskata pirmās instances tiesa, un tā nav izskatāma pēc būtības augstākā tiesu instancē, iekams tā nav izskatīta zemākā tiesu instancē. Pirmā instance civillietām atbilstoši to piekritībai ir rajona (pilsētas) tiesa . Pēc vispārējiem noteikumiem visi civiltiesiskie strīdi ir pakļauti tiesai un izskatāmi prasības tiesvedības kārtībā.

Lapa atjaunināta: 27/04/2023

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.